

Treskoproduksjon i Vassdal

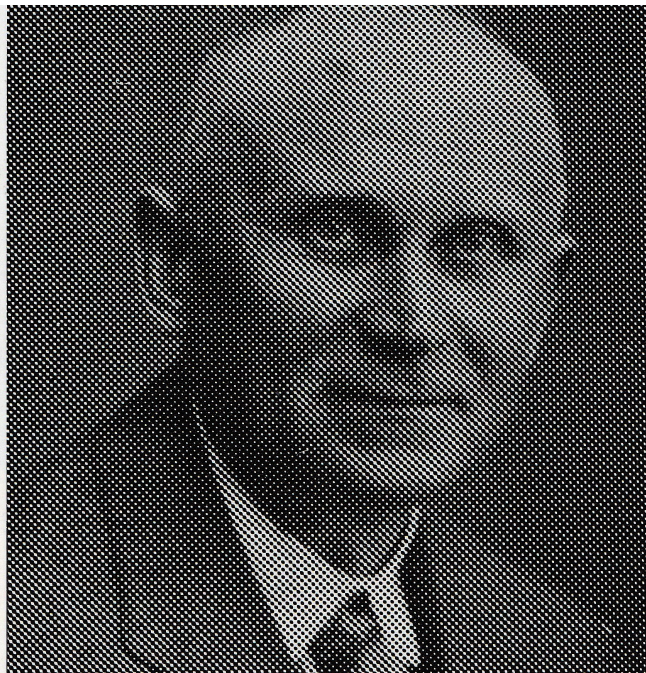
Av Hallvard Kristensen

(Årbok nr. 4/1988 – Meløy Historielag)

« - Av den oppvoksende slekt er det vel de færreste som vet at det ble produsert tresko i Vassdal. Treskoene var godt fottøy, og mange par ble i årenes løp sendt fra Vassdal.»

Hans Kristensen

Rasmus Kristensen

Det er ikke kjent når produksjonen først tok til, men i folketellingen år 1900 finner vi to personer oppført som «treskofabrikanter». Det var brødrene Rasmus og Hans Kristensen.

Rasmus var født den 20. oktober 1870 og Hans den 12. juli 1881. De var således henholdsvis 30 og 19 år gamle i år 1900. Omfanget av produksjonen kjenner vi heller ikke, men det må ha vært en tilleggsnæring på grunn av at Rasmus i samme folketelling også er oppført som gårdbruker.

Produksjonsstedet var etter all sannsynlighet de første årene Øvergården i Vassdal. Like etter århundreskiftet ble det bygd ny mølle i Vassdal, og da ble treskoproduksjonen flyttet til loftsetasjen i mølla.

I 1907 overtok Hans møllebruket etter sin far, Bernhard Kristensen, og man antar at Rasmus' deltakelse i skoproduksjonen opphørte, fordi han på samme tid overtok gården etter sine foreldre.

Til tider var det stor aktivitet i mølla. Der ble det malt korn, snekret tresko, og fra ca. 1908 til 1919 var det også sagbruk i lokalene. I 1916 bygde Hans Kristensen bolig og fabrikklokale lenger ut e i Vassdal, og huset ble kalt «Nyheim». Han tok 2. etasje i bruk som bolig og 1. etasje som fabrikklokale. Tomta til «Nyheim» ble kjøpt av broren Rasmus. «Nyheim» brant ned i 1919.

Vassdalsvik.

Treskofabrikken helt til venstre.

Hans Kristensen hadde flere arbeidstakere som ble lært opp i driften. Deriblant svogeren Edvard Andreassen. Han var en flink mann, som til tider drev treskofabrikasjon for Hans. Dette fordi Hans også drev mølla, sagbruket og senere – fra 1918 til 1922 – butikken i Vassdal. Edvard Andreassen omkom på havet i 1916, og hans eldste sønn, Einar Stork, ble tatt ut av skolen 14 ½ år gammel for å lære seg arbeidet med å lage tresko.

Einar var lærenem og flink, og ble snart Hans Kristensens høyre hånd i treskoproduksjonen. Han gjorde etter hvert så god jobb at han fikk 1 krone mer enn de andre arbeiderne pr. time.

I perioden 1919 – 1925 ble det ikke laget tresko. Hans Kristensen flyttet fra Vassdal til Trøndelag i 1922, men i 1925//26 ble produksjonen tatt opp igjen av Einar Stork. Bunnene ble laget i Vassdal Mølle hos Rasmus Kristensen. Deretter ble de fraktet til Einars barndomshjem «Nystuen», og i kammerset der ble så overdelen montert til bunnene. Einars mor, Bente Andreassen, hadde symaskin som hun sydde overdelene med. Einars brødre, Bjarne, Edvard og Magnar, var også til tider involvert i monteringsarbeidet.

Det kan for øvrig nevnes at Bente Andreassen – i tillegg til Teodor Olsen, Vassdal, og Ludvig Daae, Valla, i 1912 ble valgt som fabrikktilsyn i Meløy, og valgperioden var to år.

I 1927 bygde Einar opp igjen «Nyheim», som brant i 1919, og arbeidet med treskoene ble flyttet dit. «Nyheim» var egentlig bygd med boligformål, og man følte vel at det var behov for større og mere tidsmessige lokaler. I 1936 gikk man i gang med å bygge ny treskofabrikk nede ved Vassdalssjøen. Fabrikken sto ferdig i slutten av 1937, og fra da av ble alt arbeidet med treskoproduksjonen utført i fabrikk.

Treskoene hadde – som navnet tilsier – bunner av tre. Man kjøpte tømmer og snekret bunner. Til overdel ble det brukt lær, og det ble fortrinnsvis kjøpt fra lærfabrikken/garveriet «Årnes» i Flekkefjord. Overdel og hælkappe ble maskinsydd. Under siste verdenskrig var det vanskelig å få tak i lær, og man fikk mindre enn behovet tilsa. Problemet løste man ved å bruke lerretsduk til overdel. I perioden 1940 – 45 laget man også korte trestøvletter, som gikk under navnet «Gakka». Det var som kjent dårlig med fottøy under krigen, og «Gakka»ene ble populære og følgelig sterkt etterspurt.

Treskofabrikken gav arbeid til 5 – 6 arbeidstakere i de beste periodene. Einar Stork tok seg av den administrative siden av bedriften. Han var en foretaksom person, og kjøpte i 1946 en sildolje-/guanofabrikk på Bjørn på Dønna. Einar styrte driften helt til han var en gammel mann. Da overtok sønnen Edvard treskofabrikken, og hans andre sønn, Einar, overtok fabrikken på Bjørn.

Edvard Stork forteller at å lage tresko var et håndverksarbeid. Det var derfor et arbeidskrevende produkt. Treskoene ble solgt fra Rørvik i sør til Kirkenes i nord. Tresko fra Vassdal og seilaks fra Engavågen var i sin tid etterspurte produkter fra vårt distrikt.

Treskofabrikasjonen opphørte i jan./febr. 1977, og de siste treskoene ble solgt til Norsk Jernverk på Mo i Rana. Fabrikklokalene nyttes i dag (1988) av en moderne og tidsmessig bedrift «Nordanett A/S», som produserer not og trålline og har ca. 20 ansatte. Bedriften eies og drives av Edvard Stork og sønnen Idar.